

Lesgeven in burgerschapshoudingen? De nieuwe kerndoelen burgerschap en het veranderende beroepsbeeld van de leraar

**Dr. Marietje Beemsterboer, Luuk Kampman,
Dr. Mascha Enthoven, Eline Veldt**

VELON Congres
19 maart 2024

Voorstellen

Inhoud

1. Spanningen bij de totstandkoming van de nieuwe kerndoelen
2. Onderzoek naar burgerschap
3. Vrijheid van onderwijs en de burgerschapsopdracht op scholen met een sterke religieuze identiteit
4. Gesprek: Dilemma's voor lerarenopleiders

1. Spanningen bij de totstandkoming van de nieuwe kerndoelen

- zeggenschap vs. zelfredzaamheid
- leeropbrengsten of vorming
- sturend of dwingend
- normativiteit

1. Actualisatie kerndoelen: sets voor doelgroepen

Primair onderwijs Eind groep 8

Mogelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
→ Uitstroom naar het vervolgonderwijs

Voortgezet onderwijs Eind leerjaar 2 Leerjaar 3 h/v

Mogelijke aanpassingen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften
→ Uitstroom naar het vervolgonderwijs

Kerndoelen zmlk en mb

zeer moeilijk lerende en (ernstig) meervoudig beperkte leerlingen
→ Uitstroom naar arbeidsmarkt en dagbesteding

1. Domeinen en kerndoelen

Domein

Kerndoel

A Schoolcultuur

1. Schoolcultuur

B Samenleving en democratie

2. Diversiteit

3. Democratische waarden

4. Maatschappelijke betrokkenheid

5. Democratische betrokkenheid

C Maatschappelijke vraagstukken

6. Maatschappelijke vraagstukken

/ B Samenleving en democratie

Kerdoel 2

Diversiteit

Doelzin

De leerling handelt respectvol vanuit kennis over een diverse samenleving.

Het gaat hierbij om

- kennis over hoe de grondwet diversiteit in geloofs- en levensovertuiging, politieke voorkeur, afkomst, gender, seksuele oriëntatie en beperkingen beschermt;
 - kennis over hoe de grondwet discriminatie en racisme afwijst;
 - reflecteren op het eigen gedrag in situaties die discriminerend of stereotyperend zijn;
 - verkennen van en reflecteren op de eigen offline en online identiteit in relatie tot anderen;
 - in gedrag rekening houden met ervaringen en perspectieven van anderen.
-

2. Onderzoek naar burgerschap

- Burgerschapsonderwijs
 - Burgerschapsvorming
Burgerschapsvormend handelen
- *Hoe zorg je ervoor dat je als school het altijd urgente gesprek over vorming en burgerschapsvormend handelen blijft voeren?*
- *Hoe zou zo'n gesprek eruit kunnen zien?*

2. Onderzoek naar burgerschap

Verantwoordingskracht opbouwen

- *Welk verhaal of narratief ontstaat er als we scholen zelf aan het woord laten over burgerschapsvormend handelen?*
- *In welke vorm kan dit narratief een overtuigende bron van verantwoording zijn als het gaat om burgerschapsvormend handelen?*

Narrative authority:

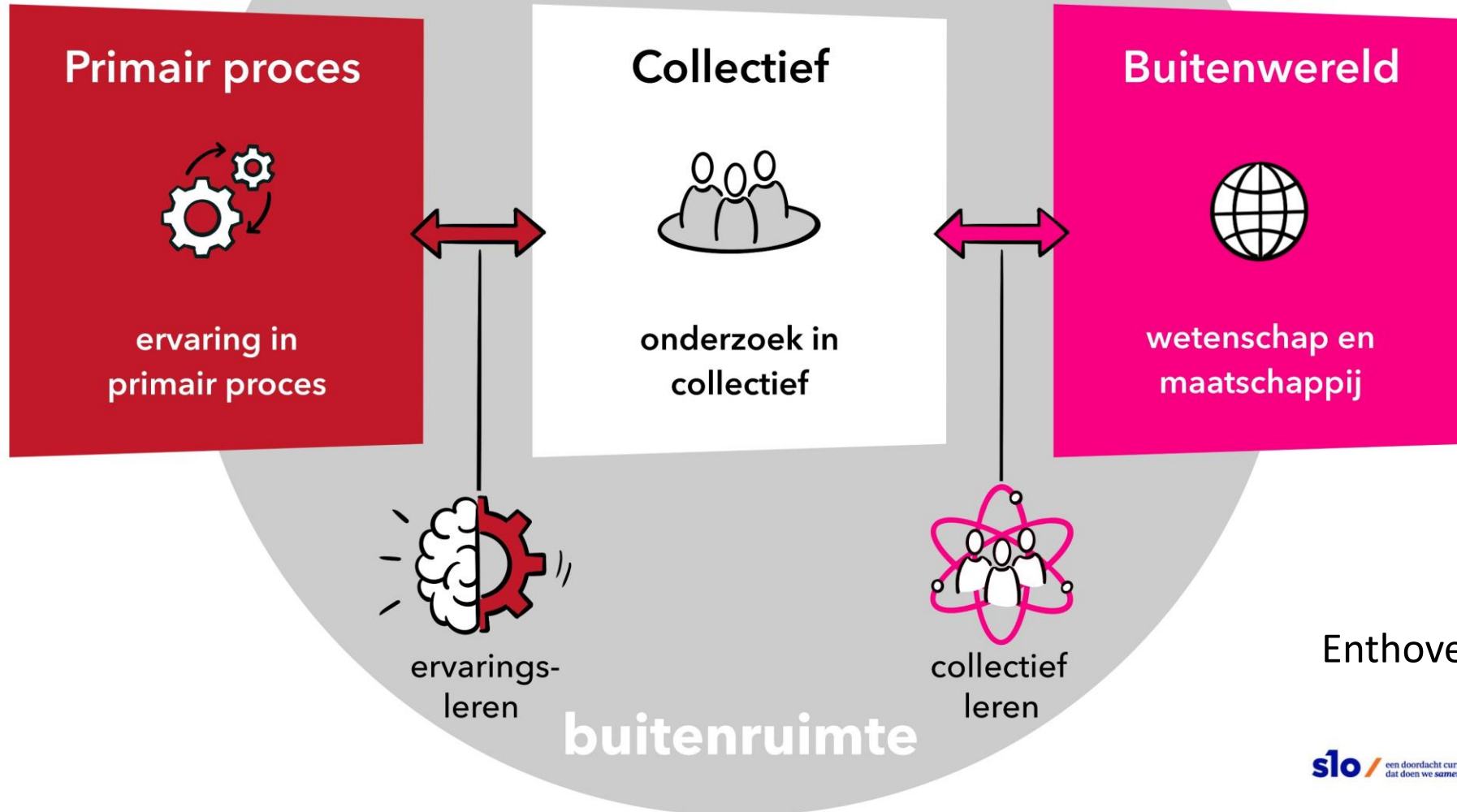
“Ongoing sense of inquiry into storied and restoried accounts”

Olson & Craig, 2009

in

holland

de pedagogische
opdracht

Enthoven (2020)

2. Onderzoek naar burgerschap

Hoe krijg je als onderzoeker toegang tot ongeplande vormingsmomenten?

Minor Meesterlijk met Mensen
Nascholing Inholland Academy

- Bureaubladen
- Journals

Wat vraagt dit van de lerarenopleider?

Hoe kun je leraren in opleiding voorbereiden op een positie in het komen tot verantwoordingskracht?

De Inholland Pabo (DIPA)

- Bewust worden van handelen in primair proces
- Ervaringen centraal stellen om daar kennis aan te koppelen
- Collectief bespreken
- Contextbewuste reflectieve professional

3. Vrijheid van onderwijs en de burgerschapsopdracht op scholen met een sterke religieuze identiteit

Op welke wijze komt de ervaren spanning rond de Wet Verduidelijking Burgerschapsopdracht tot uiting in het dagelijks handelen in de klas op reformatorische scholen in Nederland?

Reformatorische basisschool 1 Biblebelt

Collectief:	6
Kennismakingsinterviews:	4
Ervaringsreconstructies:	4
Bureaubladen:	8
Journals:	12
Observatie:	1
Journal stimulated recall:	2
<i>Afgerond</i>	

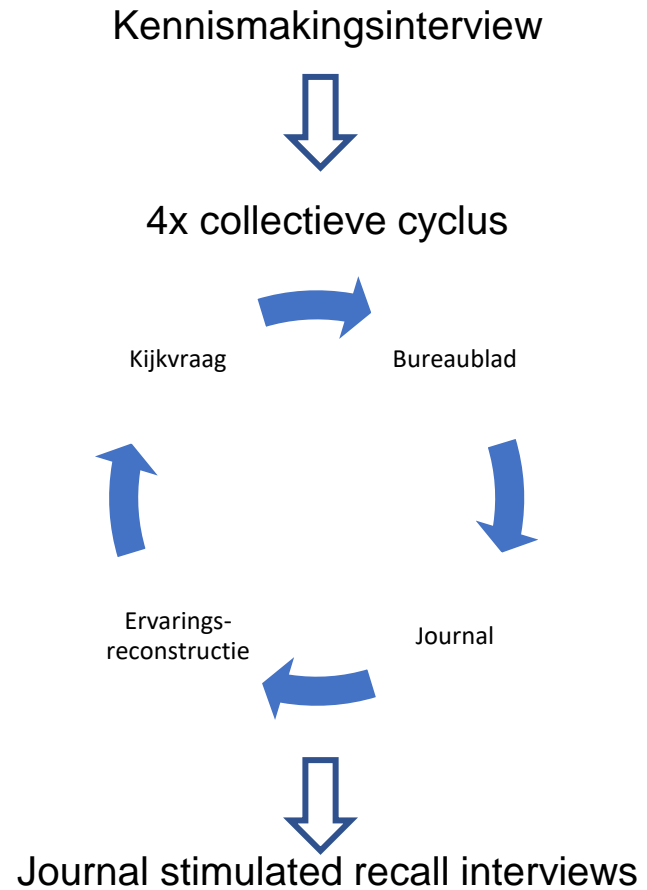
Reformatorische basisschool 2 Randstad

Collectief:	9
Kennismakingsinterviews:	5
Ervaringsreconstructies:	3
Bureaubladen:	8
Journals:	16

Gaande

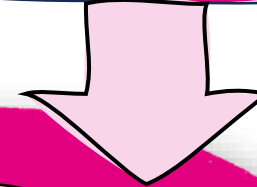

Methode: Dataverzameling

Politiek liberaal democratisch ideaal

Burgerschapsvorming, technologie, 'de Ander':
secularisering, seksualisering (naakte vrouw reclame)
Vluchtelingencrisis

Religieus ideaal

Kinderen leren de Heere kennen
en dienen; Bijbel
als Waarheid en richtlijn

Pedagogisch ideaal

veiligheid bieden;
mogen zijn zoals je bent

Pedagogisch religieus handelen

Iedereen mag er zijn maar homoseksuele
geaardheid niet praktiseren (pedagogisch
onwenselijk), oorsprong regels uitleggen,
"ik heb weinig ervaring met film maar veel
plezier", verliefdheid, museumbezoek, Max
Verstappen, barmhartig naar vluchtelingen.

4. Gesprek

- *Is het de taak van de leerkracht om kinderen te leren omgaan met schurende normen en waarden of is het de taak van de leerkracht om kinderen te behoeden voor schurende normen en waarden? Waar ligt de grens? Wat bied je aan en wat houd je weg? Zie je hierin een verschil tussen PO en VO?*
- *SLO richt zich op burgerschapsonderwijs, Lectoraat De Pedagogische Opdracht richt zich in het onderzoek op burgerschapsvormend handelen. De burgerschaps-opdracht vraagt ook om de cultuur van de school overeen te laten komen met de basiswaarden. Wat vraagt dit van opleiders? Hoe bereid je een student hierop voor?*
- *Kan de lerarenopleider een voorbeeld zijn voor studenten in de burgerschapsopdracht?*

Bedankt voor jullie aandacht!

E-mail: marietje.beemsterboer@inholland.nl
l.kampman@slo.nl
mascha.enthoven@inholland.nl
eline.veldt@inholland.nl

slo / een doordacht curriculum
dat doen we *samen*

inholland
**de pedagogische
opdracht**

Bronvermelding

- Enthoven, M. (2020). *Bedachtzaamheid na Actie. Leraar willen zijn, vanuit een krachtig collectief* (lectorale rede). Inholland. <https://surfsharekit.nl/objectstore/96b8c832-3073-412f-a245-3392f87ad002>
- Olson, M. R., & Craig, C. J. (2009). “Small” Stories and Meganarratives: Accountability in Balance. *Teachers College Record*, 111(2), 547-572. <https://doi.org/10.1177/016146810911100201>
- Stichting Leerplan Ontwikkeling. (2024). *Conceptkerndoelen burgerschap en digitale geletterdheid*. Stichting Leerplan Ontwikkeling. https://slo-kerndoelen.files.svdcdn.com/production/uploads/assets/updates/DEF_kerndoelenboekje_BU_DG.pdf?dm=1709640714

